

Årsmelding

2003

Initiativ for etisk handel (IEH)

IEH medlemmer per 31.12.2003

Bedrift / organisasjon		Medlem siden			
Bedrifter		2000	2001	2002	2003
1.	Bama Gruppen (frukt og grønt)			X	
2.	Body Shop (kosmetikk)		X		
3.	Coop (dagligvare + tekstil)	X			
4.	Euro Sko (sko)				X
5.	Fabel Tekstil (tekstil)		X		
6.	Friele Kaffehus (kaffe)				X
7.	ICA Norge (dagligvare)		X		
8.	Joh. Johansson (kaffe)				X
9.	Kapp Ahl (tekstil)			X	
10.	Kjeldsberg Kaffebrenneri (kaffe)				X
11.	Norsk Dekor (reklame art)				X
12.	Norgegruppen (dagligvare)		X		
13.	Rema 1000 (dagligvare)		X		
14.	Varnergruppen (tekstil)				X
15.	Stormberg (tekstil)			X	
16.	Lindex (tekstil)				X
17.	IKEA (møbel)				X
18.	Voice (tekstil)				X
19.	Helly Hansen (tekstil/sport)				X
20.	Elite Sport (sport)				X
Organisasjoner					
21.	Fellesforbundet		X		
22.	GRIP		X		
23.	HSH	X			
24.	Handel og Kontor i Norge		X		
25.	Kirkens Nødhjelp	X			
26.	Landsorganisasjonen	X			
27.	Norsk Folkehjelp		X		

Totalt: 27

Bedriftene (20) representerer 62 000 ansatte og med en årlig omsetning (2003) på 112 mrd NOK.

1.0 Forord

Initiativ for etisk handel (IEH) ble stiftet 27. november 2000 av Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjonen, Coop Norge, Kirkens Nødhjelp og Landsorganisasjonen i Norge.

Den overordnede målsettingen for IEH er å samarbeide for handel som sikrer menneskerettigheter, utvikling og miljø. IEH bistår derfor våre medlemmer med å implementere samfunnsansvar og etisk handel i praksis. Dette gjør vi blant annet gjennom opplæring, kursing og kompetansebygging, utvikling av verktøy, bedriftsspesifikk rådgivning og utarbeiding av landstudier.

I løpet av 2003 rekrutterte IEH 11 nye medlemmer og det ble lagt et godt grunnlag for ytterligere rekruttering i 2004. Styrets målsetting om å bli økonomisk selvberende på drift innen 2005 er derfor innen rekkevidde.

Det er styrets oppfatning at det arbeides seriøst og bevist hos medlemmene med å implementere de forpliktelsene som ligger i plakaten. Det er også vår oppfatning at medlemmene er svært godt fornøyd med den service de får fra IEH. I forbindelse med den årlige rapporten fra medlemsbedriftene til IEH ble det i år nemlig stilt spørsmål om i hvilken grad de er fornøyd med servicen til IEH. På en skala fra 1 – 5 (hvor 5 er best) har foreningen oppnådd en gjennomsnittlig servicegrad på 4,3, et resultat styret er svært godt fornøyd med.

Styret er også svært godt fornøyd med at et klart flertall av IEHs medlemsbedrifter er for mer åpenhet, blant annet gjennom å være positive til at deres årlige rapport kan sendes interesserte etter forespørsel. Dette vil etter styrets oppfatning være viktig for å bygge opp under legitimiteten og tilliten til organisasjonen.

IEH har også i løpet av 2003 hatt en god dialog med norske myndigheter og spesielt HSH sin nye importrådgiver i forhold til arbeidet med etisk handel og spørsmålet om økt import fra sør. I tillegg er foreningen sikret økonomisk støtte fra NORAD.

Styret har også utarbeidet en ny strategi for foreningen og mener det er lagt et grunnlag for videre utvikling av IEH. Hovedutfordringen blir å fortsette arbeidet med å yte praktisk bistand til medlemmene, rekruttere flere nye medlemmer og å synliggjøre resultater av virksomheten.

Gunstein Instefjord
Styreleder

2.0 Styrets arbeid

Styret har i 2002 bestått av følgende medlemmer og personlige varamedlemmer:

Fram til årsmøtet 27. mars 2003

Medlem	Personlig varamedlem
Gunstein Instefjord, Kirkens Nødhjelp (styreleder)	Fredrik Gjernes, Kirkens Nødhjelp
Ivar Jørgensen, HSH	Ingrid Thin Bjerke, HSH
Kate Lindgjerdet, Norgesgruppen	Thomas Angell, HSH
Terje Kalheim, LO	Øyvind Rongevær, LO
Elin Enge, Norsk Folkehjelp	Ivar Christiansen, Norsk Folkehjelp
Svein Tevasvoll, Coop Norge	Marit Bjerås, Coop Norge
Hilde Vanvik, The Body Shop	Camilla Karstensen, The Body Shop

Fra årsmøtet 27. mars og til 31.12.2003

Medlem	Personlig varamedlem
Gunstein Instefjord, Kirkens Nødhjelp (styreleder)	Fredrik Gjernes, Kirkens Nødhjelp
Thomas Angell, HSH	Ingrid Thin Bjerke, HSH
Kate Lindgjerdet, Norgesgruppen	Karen Onsager, Varnergruppen
Terje Kalheim, LO	Øyvind Rongevær, LO
Elin Enge, Norsk Folkehjelp	Petter Arnestad, GRIP
Svein Tevasvoll, Coop Norge	Marit Bjerås, Coop Norge
Hilde Vanvik, The Body Shop	Johan Storvik, Eurosko

Styret har i 2003 avholdt 5 styremøter og et strategiseminar og behandlet totalt 43 saker hvorav følgende saker har stått sentralt;

➤ Ny strategi

Styret har utarbeidet en ny strategi for foreningen og gjeldende for perioden 2004 – 2008. Strategien omtaler nærmere hvilke oppgaver som bør prioriteres i denne perioden. IEH vil i de kommende år prioritere å arbeide med følgende 4 områder:

1. IEH skal rekruttere og ha fornøyde medlemmer
2. IEH skal ha en høy troverdighet
3. IEH skal kunne vise til resultater
4. Fra norsk til nordisk initiativ

I forbindelse med den årlige budsjettbehandlingen utarbeides det også en årlig handlingsplan med utgangspunkt i strategiplanen. Det tas sikte på å gjennomføre en ekstern evaluering av strategien ved utgangen av strategiperioden.

➤ Etiske retningslinjer for Petroleumsfondet

Foreningen har vært høringsinstans for en offentlig utredning om etiske retningslinjer for petroleumsfondet. Styret har støttet forslaget om å innføre slike retningslinjer.

➤ Utredning om nordisk IEH

Styret har vedtatt å starte arbeidet med å utrede spørsmålet om interessen for og eventuelt innholdet i en nordisk IEH. Det skyldes ikke minst at mange av medlemsbedriftene allerede opererer på nordisk nivå og at det er interesse i de andre nordiske land for vårt initiativ

➤ Retningslinjer for bruk av etiske påstander i markedsføringen

IEH var høringsinstans for Forbrukerombudet sitt forslag til retningslinjer for bruk av etiske påstander i markedsføringen. IEH sendte også saken ut på høring til IEHs medlemmer. IEH ble også bedt om å innlede når forslaget ble lansert for pressen.

➤ Endringer av plakaten.

Styret har nedsatt et utvalg for å vurdere endringer av plakaten og som styret vil legge fram for årsmøtet i 2004. Årsaken skyldes et behov for å oppdatere og justere innholdet i tråd med erfaringer og praksis siden den sist ble endret (2002).

➤ Høring om sosiale krav i miljømerket.

Nordisk Råd sitt miljømerke har hatt ønske om å ta inn sosiale krav. IEH ble i den sammenheng kontaktet for å gi innspill. IEH har gitt et omfattende høringssvar og hvor vi klart anbefalte en annen tilnærming enn den som ble foreslått. Dette ble i stor grad tatt hensyn til.

Styret har også arbeidet aktivt med å sikre offentlig støtte til virksomheten og fikk i 2003 en avtale med NORAD som sikrer oss støtte til drift ut 2005.

3.0 Sekretariatet

IEH sekretariatet har i 2003 bestått av daglig leder, Leif Iversen, og prosjektleder, Gunelie Winum. I 2003 har sekretariatet, i tillegg til medlemskontakt, prioritert å rekruttere nye medlemmer.

Sekretariatet har brukt tid på å bygge opp et nettverk, særlig i Norge men også internasjonalt. I Norge har sekretariatet hatt særlig god kontakt med HSH sin nye importrådgiver, men også med BI's Center for Corporate Citizenship, Veritas sitt CSR forum og Birkebeinerlaugets Bedriftsutvikling (BBU). I tillegg har sekretariatet et samarbeid med Max Havelaar og Forum for Utviklingshandel. Det er også utviklet et samarbeid med forskningsinstitusjonene FAFO og Christian Michelsen Instituttet (CMI).

Internasjonalt har sekretariatet særlig kontakt med Ethical Trading Initiative (ETI) i Storbritania og Social Accountability International (SAI = SA 8000) i USA.

4.0 Aktiviteter og resultater

2003 har vært et år med høy aktivitet for foreningen. Nedenfor redegjøres i grove trekk for oppnådde resultater.

- Rekruttering av medlemmer

Målsettingen for 2003 var å rekruttere medlemmer fra særlig næringsmiddelindustrien, tekstilbransjen, sport, sko og møbel. I løpet av 2003 ble det rekruttert 11 nye bedriftsmedlemmer slik at foreningen per 31.12.2003 totalt hadde 27 medlemmer (20 bedrifter og 7 organisasjoner). Totalt representerer bedriftene 62 000 ansatte med en omsetning på 112 milliarder kroner.

- Etablering av servicefunksjoner overfor medlemmer

IEH har i løpet av 2003 utviklet landnotater om Kina, Brasil, Sør-Afrika, Thailand og Ecuador. Det er også satt i gang et arbeid for å utarbeide tilsvarende notater om Indonesia, India og Mexico (ferdig februar 2004). IEH har brukt mye tid hos medlemsbedriftene til å utarbeide systemer for implementering av etisk handel (inkludert strategier, handlingsplaner og etiske retningslinjer for innkjøp). Vi har også bistått enkelte av medlemsbedriftene med å få kontakt med lokal ekspertise på sosial revisjon og forbedringsprosjekter. IEH har invitert bedriftsmedlemmer for å vurdere interessen for utarbeidelse av en database for ethical supply chain management, og har i den forbindelse vært i kontakt med 5 mulige programleverandører.

- Utvikling av informasjonsmateriell/mediekontakt

IEH har i løpet av 2003 jevnlig sendt medlemmene ”nyhetsvarsling” over aktuelle saker per mail. Vår web side oppdateres også jevnlig med aktuelle nyheter. Vi bidro også økonomisk og praktisk med å få utgitt en fagbok på Cappelen Akademiske Forlag; ”Etisk forretning – Bedriftens samfunnsansvar”. Denne ble presentert på et større åpent IEH seminar med nær 100 deltakere. Boken blir nå benyttet som faglitteratur ved enkelte høgskoler. IEH har også utviklet en ny rekrutteringsbrosjyre rettet mot potensielle bedrifter. Vi har også startet utviklingen av et nytt publiseringsverktøy som skal forbedre IEHs hjemmesider. Denne vil bli lansert i februar 2004.

I løpet av 2003 ble det sendt ut 5 pressemeldinger og IEH har hatt 5 oppslag i riksdekkende/regional media. I tillegg kommer flere oppslag i ulike bransjeblader som Tekstilforum, Handelsbladet FK, Dagligvarehandelen, Møbehandleren og Sport.

- Tilbud om opplæring i bedriftene

IEH har drevet aktiv opplæring av og kompetanseutvikling hos medlemsbedriftene. I den sammenheng har vi distribuert et stort antall av vår CD rom (opplæringspakke for innkjøpere). I tillegg har vi gjennomført et internt fagseminar med 35 deltakere om ”Hvordan kommunisere ditt etiske budskap”. Formålet med seminaret var å motivere medlemsbedriftene til å kommunisere det arbeidet de faktisk gjør på etisk handel.

- Kompetanseoppbygging – gjennomføring av studier

IEH sekretariatet har startet arbeidet med å utvikle et omfattende arkiv over relevant informasjonsstoff/bøker/rapporter etc. I tillegg er vår web-link rapport oppdatert. Vi har også hatt god kontakt med miljøer som er aktive på området. I utlandet har dette vært spesielt Ethical Trading Initiative i England og SA 8000 i USA. I Norge har vi utviklet god kontakt med relevante forskermiljøer, nettverksorganisasjoner og bedrifter som for eksempel BI (Center for Corporate Citizenship), BBU, FAFO, CMI, KLP, Storebrand, Senter for utvikling og miljø (SUM), NTNU, Kompakt (UD) og DNV.

- Feltundersøkelser, studier, pilotprosjekter

IEH, i samarbeid med Kirkens Nødhjelp, engasjerte Christian Michelsen Instituttet (CMI) til å utarbeide en egen rapport om Bangladesh (”Experience from Bangladesh with Ethical Trading Initiatives”). Rapporten ble presentert august 2003 for IEHs medlemmer og andre i forbindelse med et møte i CSR forumet til Det Norske Veritas.

- RAID (Rapportering som intern driver)

IEH har i samarbeid med BI, Det Norske Veritas og en av våre medlemsbedriftene satt i gang et prosjekt med tittelen RAID (Rapportering som Intern Driver). Hensikten med prosjektet er å finne fram til egnede rapporteringsrutiner/systemer som bedriftene kan bruke internt i bedriften. Resultatet av prosjektet forventes klart i august 2004.

Ytterligere resultater som er oppnådd

IEH opplever en økende interesse i media for vårt arbeid. For IEH har arbeidet overfor media vært viktig, både for å bruke dette som middel for rekruttering – men også for å drive alminnelig folkeopplysning.

IEH har også deltatt i arbeidet til tekstilpanelet til GRIP. Panelet er et forum for tekstilbransjen og hvor formålet er å gi råd og innspill til hvordan bransjen kan ta miljømessige og sosiale hensyn.

IEH har også forelest på en rekke konferanser og seminarer, blant annet BI Masterstudiet, GRIP sin miljøkonferanse, Nordisk fagbevegelse seminar om etisk handel, Norges Forskningsråd (CSR strategi) og svensk UD konferanse om etisk handel. Vi har også deltatt aktivt på en rekke andre konferanser som har tatt for seg etisk handel (BI, BBU/NTNU, NHO, Arbeidstilsynet, NORAD, ETI (UK) og Ethical Corporation Magazine).

5.0 Implementering av plakaten – rapport fra medlemmene

Av totalt 27 medlemmer har 24 avgitt rapport. Vi har ikke fått tilsendt rapport fra Rema 1000 eller Norsk Dekor. Dette vil bli fulgt opp av styret og sekretariatet. Når det gjelder Norgesgruppen og ICA Norge har de gitt beskjed om at deres svar er noe mangelfull på enkelte punkter. Disse svarene vil likevel fremkomme når de legger fram sin generelle årsrapport i april måned og som også vil inneholde egne sider omkring etisk handel. Når det gjelder Helly Hansen har de vært medlem såpass kort tid at sekretariatet har unntatt dem fra rapporteringsplikten for 2003. Sekretariatet har likevel en god dialog med dem og arbeider aktivt sammen med Helly Hansen for å utvikle både en handlingsplan og etiske retningslinjer.

Rapport fra bedriftsmedlemmene

IEH sine bedriftsmedlemmer har en total omsetning på 112 mrd kroner og med 62 000 ansatte i Norge.

Hovedtyngden av medlemmene importerer tekstiler eller landbruksprodukter fra sør. I tillegg kommer produkter som blant annet sko, møbler og kosmetikk. Antall leverandører kan variere fra 1 til 1600 (totalt ca 2 700). Når det gjelder antall underleverandører/agenter kan disse også variere veldig. Noen har foreløpig ikke total oversikt, men dette arbeides det med. Når det gjelder importland og bransjer kan de i all hovedsak kategoriseres på følgende måte (i prioritert rekkefølge etter region).

1. Asia	Dagligvare, tekstil, sko, hvitevarer, møbler
2. Europa	Dagligvare, tekstil, sko.
3. Sør Amerika	Dagligvare
4. Afrika	Dagligvare

Alle bedriftsmedlemmene, med unntak av 3 har laget egne interne etiske retningslinjer. De som ikke har laget slike retningslinjer ble medlem i 2003 og arbeider derfor med å utvikle slike. Av de som har utviklet slike retningslinjer er de fleste enten i samsvar med eller bedre enn IEH Plakaten. To av bedriftsmedlemmene har rapportert at deres retningslinjer ikke samsvarer med IEH plakaten. Dette er likevel bedrifter som først ble medlem i 2003 og som tidligere har hatt etiske retningslinjer. Det arbeides derfor med å bringe disse i samsvar med IEH plakaten.

Ca 60% av bedriftsmedlemmene har utarbeidet en overordnet strategi og/eller handlingsplan for arbeidet med etisk handel. For de resterende er dette under utvikling, blant annet med bistand fra IEH sekretariatet.

Med unntak for 3 bedriftsmedlemmer (som planlegger dette gjennomført i 2004) har alle drevet intern opplæring og/eller kompetanse bygging omkring etisk handel. Dette har skjedd i forbindelse med avholdelse av eller deltakelse på kurs/seminarer, utsending av informasjonsmateriell og distribusjon av IEHs CD-rom og/eller landrapporter.

Med unntak for 4 bedriftsmedlemmer har alle iverksatt konkrete tiltak når det gjelder ekstern kommunikasjon av medlemmets etiske standpunkt. For de fleste omfatter dette særlig informasjon via bedriftenes egne hjemmesider og at de sender ut informasjon omkring etisk handel (for eksempel i årsrapporten). Bare to av medlemmene utgir en samfunnsrapport.

Det store flertallet av bedriftsmedlemmer har etisk handel med som punkt i de kontrakter som inngås med produsenter/leverandører. Det tas også opp som tema under forhandlinger. For 5 av medlemsbedriftene blir disse forhold tatt opp gjennom at leverandøren har fått oversendt bedriftens etiske standard. Det drøftes også i denne sammenheng som tema i forbindelse med forhandlingsmøter. Flertallet har gjennom kontrakten også sikret seg at underleverandører skal bli informert om de etiske kravene som stilles. Bare 3 bedrifter kontrollerer dette ved hjelp av inspeksjon og/eller ekstern kontroll.

De aller fleste medlemsbedriftene er i en fase hvor de arbeider med å få en bedre oversikt over forholdene hos deres leverandører og om hvordan de arbeider konkret med etisk handel. Det er derfor bare 5 bedrifter som svarer på spørsmålet om hvor mange av leverandørene som innfrir kravet i IEH Plakaten. Hos disse er svarene svært varierende – alt fra 2 til alle leverandører. Flertallet svarer også at de har fått bekreftet at deres leverandører arbeider med å oppfylle kravene i IEH plakaten. Det er bare 6 bedrifter som ikke har en slik oversikt.

Et stort flertall gjennomfører inspeksjoner hos og av sine leverandører. Hos noen skjer dette ved hjelp av egne inspektører, men et økende antall begynner nå også med uavhengig ekstern kontroll. Fire bedrifter har ikke startet dette arbeidet ennå, men dette er likevel under planlegging.

Seks av IEHs medlemsbedrifter har satt i gang ulike typer forbedringsprosjekter hos sine leverandører. Flere planlegger å sette i gang slike tiltak.

Hos et flertall av medlemsbedriftene er det satt i gang arbeid med bruk av eksterne verifikasjonssystemer. Dette gjelder ikke nødvendigvis overfor alle leverandører eller alle varelinjer/kategorier til de selskapene som bruker disse.

For øvrig er flere av medlemsbedriftene også engasjert i sosialt og verdimessig arbeid knyttet til deres ønske om å ta samfunnsansvar. Det kan være alt fra å engasjere seg for dyrevelferd til å bygge kultur- og utdanningscenter og kamp mot barnarbeid.

Vurdering

Det er styrets oppfatning at medlemsbedriftene driver et aktivt arbeid for å implementere etisk handel i det daglige ordinære arbeidet. Det er svært gledelig å registrere den positive utviklingen fra i fjor og hvor nå en overveiende andel har både etiske retningslinjer og en strategi og/eller handlingsplan for det videre arbeidet. Hovedutfordringen videre blir å sikre at dette følges opp aktivt med kontroll og forbedringsprosjekter, slik at vi kan vise til positive resultater for arbeidstakerne i sør.

Rapport fra organisasjonsmedlemmene

Alle organisasjonsmedlemmene, med unntak av en, har i løpet av 2003 iverksatt flere tiltak for å fremme etisk handel, både i Norge og internasjonalt. Det har særlig vært lagt vekt på informasjons- og opplysningsarbeide (særlig overfor egne medlemmer). To av medlemsorganisasjonene har også drevet kompetanseoppbygging hos partnere i sør. Ett av medlemmene har utarbeidet rapporter og gjennomført kampanjer i Norge relatert til etisk handel. Tre av medlemmene har vært engasjert i praktisk arbeid overfor IEHs medlemsbedrifter og to har vært engasjert overfor andre bedrifter. Fire av medlemmene har vært engasjert i arbeidet med å fremme etisk handel overfor norske myndigheter. Tre av medlemmene har egne etiske retningslinjer for innkjøp.

Det er grunn til å understreke at IEH har hatt god nytte av medlemsorganisasjonene sitt internasjonale nettverk og deres kompetanse i forhold til de utfordringer som medlemsbedriftene står overfor. Nettverket har blant annet vært brukt til å undersøke arbeidsforhold hos eksisterende og potensielle fabrikker/plantasjer og i samarbeid med medlemsbedriftene gjennomføre uavhengige inspeksjoner hos leverandører. Deres kompetanse har også bidratt til å sette fokus på nye utfordringer og hvor medlemsorganisasjonene har kommet med konstruktive løsningsforslag.

Vurdering

Det er styrets oppfatning om at de aller fleste av organisasjonsmedlemmene har en relativt høy aktivitet når det gjelder etisk handel. Spørsmålet framover blir om det er mulig å få til en sterkere koordinering av dette arbeidet som tjener IEH som organisasjon. Styret vil ta initiativ overfor de som foreløpig ikke har egne etiske retningslinjer for innkjøp.

6.0 Utfordringer

Skal IEH klare å bli økonomisk selvberende på drift i løpet av 2005 blir det helt avgjørende at foreningen klarer å:

- *rekruttere* flere medlemmer. IEH er inne i en svært positiv utvikling når det gjelder rekruttering. Det vil likevel være viktig å fortsette dette viktige arbeidet, og særlig rette fokus mot små- og mellomstore bedrifter innen næringsmiddelindustrien, tekstilindustrien, sportsbransjen, skobransjen, møbel og leketøy.

- utvikle verktøy som særlig medlemsbedriftene vil ha nytte av. Her vil en videreutvikling av opplæringsprogrammet og flere landrapporter (inkludert de som bør inn i risikoskjema) stå sentralt. I tillegg bør det utvikles en startpakke for nye medlemmer. Det blir også viktig å videreutvikle vårt informasjonstilbud (særlig medlemsblad) til medlemmene.

Skal IEH kunne stå fram som en attraktiv medlemsorganisasjon betyr det også at IEH i 2004 må skaffe økonomisk handlingsrom for å iverksette nødvendige tiltak. Det må derfor arbeides videre med å sikre finansiering fra det offentlige i oppbygningsfasen av IEH.

Som det fremgår av rapporten fra medlemsbedriftene har få startet konkret arbeid overfor partnere/leverandører i sør. I løpet av 2004 vil det derfor bli viktig å starte arbeidet for å få erfaring med hvordan IEH og medlemsbedriftene kan arbeide med forbedringsprosjekter i sør.

Styret er også av den oppfatning at videre åpenhet og gjennomsiktighet i arbeidet hos medlemmene blir viktig for at organisasjonen skal kunne sikre seg legitimitet – både overfor forbrukere, myndigheter og potensielle medlemmer.